

במדבר י"ג

(ב) שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אַבְתִּיךָ תִּשְׁלָחוּ: כָּל נְשִׂיא בָהֶם:

כלי יקר במדבר י"ג:ב'

שלח לך אנשים – לפי שאמרו ישראל (דברים א':כ"ב) נשלחה לפנינו אנשים ויחפרו לנו את הארץ. לנו היינו להנאתינו ולטובתינו, ואמר הקב"ה למשה שלח לך, ולא להם כי לך דווקא יהיה השליחות להנאה ולטובה אבל להם לא יהיה לטובתם כי ע"י שליחות זה נגזרה עליהם מיתה ולמשה גרם שיהיה חי עוד מ' שנה, כי כבר נגזר על משה שלא יראה את העשוי למלכי ז' אומות וע"י חטא המרגלים נשתהו מ' שנה.

במדבר י"ד

(א) וַתִּשָּׂא כָל-הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת-קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלֵילָה הַהוּא:

(ב) וַיִּלְלוּ עַל-מִשְׁחַה וְעַל-אֶהָרָן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל-הָעֵדָה לֹא-מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֹו בְּמִדְבַר הַזֶּה לֹא-מִתְּנוּ:

אור החיים במדבר י"ד:א'

ותשא וגו' ויבכו העם – אומרו העם ולא הספיק במה שזכר הנושאים קולם, לומר כי לא כל העדה בכו בלילה ההוא אלא חלק מהם הגם שבכללות כלם נשאו קולם לדברי המרגלים אשר הפליאו להפחיד. עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל (סוטה לה. תענית כט.) שאמרו וזה לשונם אמר הקדוש ברוך הוא אתם בכיתם בכיה של חנם אני אקבע לכם בכיה לדורות עד כאן. והוא מאמר הכתוב ותשא כל העדה וגו' פירוש שהיתה אז וזה גרם לעם בכיה בלילה ההוא לדורות, ואם אמר הכתוב ויבכו בלילה היו חוזרים הדברים לעדה הנזכרת אשר שמעו דברי המרגלים.

במדבר י"ד

(יח) ה' אָרָךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד נִשְׂא עֵינַי וַפֶּשַׁע וַנִּקְהָ לֹא יִנְקָה פִקְדֹן עֵינַי אַבֹּת עַל-בָּנִים עַל-שְׁלִשִׁים וְעַל-רַבְעִים:

(יט) סֶלַח-נָא לְעוֹן הָעַם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֲסִדְךָ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לְעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֵּה:

(כ) וַיֹּאמֶר ה' סֶלַחְתִּי כְּדַבָּרְךָ:

מלבי"ם במדבר י"ד:י"ח

ה' ארך אפים – הנה לא הזכיר מן הי"ג מדות אל רחום וחנון ואמת נוצר חסד לאלפים ונושא חטאה, כי אחר שגלה לו שרוצה לכלותם יען שראה שלא ישובו לעולם ואין להם שום תקנה, ושמה שרוצה לכלותם אינו מצד הנקמה על העבר רק כדי לתקן הקלקול בעתיד, כמשל בעל הכרם שנשחת כרמו שעוקר את הגפנים הנשחתים כדי להציל את הגפנים שעדיין לא נשחת (כנ"ל פסוק י"ב), א"כ השחתה זו אינו מצד מדת הדין רק מצד מדה"ר שירח' על הכרם כל יושחת לגמרי א"כ אין מקום להזכיר פה מדת רחום וחנון, וכן לא מדת אמת כי העונש הזה הוא מצד מדת אמת וכן לא מדת נוצר חסד ולא מדת נושא חטאה שהם היו מזידיים והזכיר רק המדות שמצדם יבקש עליהם שהוא מדת ארך אפים שמבקש שיאריך אפו ולא יכלם תיכף רק יפקוד עון אבות על בנים בזמנים מתחלפי', והזכיר מדת נושא עון ופשע.... והנה מצד כל אלה המדות שחשב א"א שיסלח את העון היינו **שישוב העון כאלו לא היה במציאות כלל**, רק יצויר שנושא את העון וסובלו ויאריך אפו לדורות הבאים, אבל שיסלח את העון זה לא יצויר רק ע"י מדת רב חסד, כי החסד אין לו גבול והוא בלתי משקיף על מקבל החסד, וע"ז הוסיף לבקש סלח נא לעון העם הזה כנדל חסדך – שע"י מדת חסד יוסיף לסלוח העון שיהיה כאלו לא היה במציאות כלל וכמו שכבר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה ותרגלת עמם במדה זו:

(ל) וַיְהִס כָּל־בְּלֶבֶת אֶת־הָעַם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֶה וַיַּרְשֵׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוֹכַל לָהּ:

משך חכמה שם:

ויהס כלב את העם אל משה עלה נעלה כו' – הענין, דהמה היו מתפחדים, מפני ששמעו מאלדד ומידד מתנבאים משה מת ויהושע מכניס, וראו כי משה לא מיחה בהם ולא גער עליהם, וא"כ להכנס בארץ מבצר ולהלחם עם עמלק, אשר כבר נכשלו בו ועם ענקים בלא משה, הלא יפלו כולם לפי חרב, ולכן השתיק כלב את העם, במה שיחסו את כל המופתים אל משה, כי אדרבא גדולת משה תלוי בכם, שכל זמן שהיו נזופין במדבר לא נתיחד הדבור למשה, ולכן אמר עלה נעלה בעצמינו בלא משה, כי אין משה סבה אצל השם להנהיגה הנסית, רק האומה הישראלית בעצמה היא ראויה לההשגה האלהית הפרטיית, וזה כי יכול נוכל לה. והוא שאמר ויהס כלב את העם במה שמיחסים הכל אל משה, זה לא תדברו ולא יעלה על לבבכם, כי רק במשה תלוי הנצחון והנסים, לא כן, רק עלה נעלה כו'. וזה שאמר יהושע ג' ויאמר כו' בזאת תדעון כי א' חי בקרבכם, פירוש, שלא תדמו, כי משה היה בקרבכם והוא עשה את כל הגדולות, רק כי האלהים, אשר הוא חי תמיד, ולא משה שכבר מת, וה' חי לעולמי עד ויכול להוריש מפניכם כו'. ולכן עד יהושע לא היה מי שקראו א"ח. ודו"ק. והנה הדבור אשר נאמר שלא ע"י שליחות נביא לישראל יכולה להשתנות, אבל כיון שהמה טעו בזה שמשה הוא העיקר, ואם יבוא דור נולד וישכחו את אשר משה היה ילוד אשה והוליד בנים, ידמו באמת, כי הוא בעצמו אלהי ויטעו בו, כי הוא המסבב מערכות ומשדדם, לכן הוחלט בנבואה כי משה מת, כדי להוציא מלבבם הטעויות. לכן אמר בפ' דברים ויקצוף כו' גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם. שאין יכול לבוא כמוש"ב. ולכן לא היה יהושע יכול לדבר זה מפני שאומרים, שלכבוד עצמו הוא דורש, שהוא יכניסם לארץ ויבטחו עליו. ודו"ק.

Symbolically, the color white denotes clarity, distinctness, rationality, that which is self-evident. The prophet, referring to the power of *teshuvah* and God's forgiveness, speaks of white as synonymous with purity: *Though your sins be as scarlet, they shall be white as snow; though they be red as crimson, they shall become like fleece* (Is. 1:18). In modern Hebrew, the expression "*hadevarim melubanim*" (lit., the subject is white) means "the subject is crystal clear." In Talmudic usage, the Aramaic for "white" is *chavar* or *mechuvar*, which means "clear" or "it is proven." White, therefore, connotes clarity and certitude of judgment.

Techeles is just the opposite. *Chazal* said: *Techeles resembles the sea, and the sea resembles the sky, and the sky resembles the celestial throne* (*Sotah* 17a). Blue is associated with distance and inapproachability. The blue sky is very distant, the blue sea is wide and endless, and of course, the throne of God is beyond the universe. Whatever we cannot reach, whatever is outside our control, whatever suggests mystery to us, is considered by *Chazal* as *techeles*, focusing our thoughts on the grand mysteries of human experience which elude our precise understanding. The seas and heavens are boundless and beyond human reach. They encompass the abstract and the transcendent, ultimate values and ends, man's metaphysical quest and his efforts to rise above the self-evident and the temporal. It is this area which remains a perennial enigma, resisting rationalization and quantification. It is the realm of philosophy and religion, which postulates truisms even as the great mystery persists and precise decipherment proves elusive. While the color white bespeaks the clearly perceptible, *techeles* refers to a realm which is only vaguely grasped.

A Jew is expected to focus his glance on the white and attempt to understand the world. The Torah does not want people to live in obscurity. It encourages man to explore all the phenomena of nature, to use his mind and make discoveries, to be scientifically oriented and technologically minded. Yet all aspects of man's experience partake of both blue and white. In the scientific inquiry, the physical sciences—physics, chemistry, biology—lend themselves to mathematical precision; the universe is not erratic or capricious. Our ability to land men on the moon at a predetermined spot suggests a universe attuned to man's intellect. It is when the focus of inquiry changes to man's psyche and abstract verities that inexactitude and uncertainty intrude. Here one must labor with intuitive perceptions and be content with imprecise symbolic formulations. The social sciences, psychology and sociology, are hampered by the indistinctness of their subject matter.

The same dichotomy between being on *terra firma* and on shifting sand is also experienced in our personal lives. We have all had periods, even of an extended nature, which are rational, planned, and predictable, when we feel that we have a hold on events. At other times mystery and puzzlement intervene, dislocating the pattern of our lives and frustrating all our planning. No one can say, "The world and I have always gotten together reasonably, happily, and successfully, with ambitions always being realized. I have never been defeated." Stark and harsh reality often imposes the bizarre and the irrational, leaving us stupefied, shocked, and bereft. Inexplicable events render us humbled. This is the *techeles* of human experience.

One thread in the *tzitzis* is blue. Man sometimes meets with mystery, with something numinous and awesome, beyond the bounds of the rational and intelligible: everything becomes distant and strange, remote as the sky and distant from our minds. But we have been trained to accept both. If the experience is understandable, then our intellect interprets the experience. If the experience is not understandable, unintelligible, we interpret it through an act of faith: *and when you see it, you will remember all the commandments of the Lord to perform them.*

Why did the Holy One choose us as a *segulah* nation? Why was *Eretz Yisrael* selected as the land of the *segulah* nation and itself endowed with the *segulah* quality? This remains an enigma. We fail to grasp why a *segulah* nation is supposed to live hundreds of years in exile. When values are comparable, when common denominators unite many values, the mind is capable of understanding. However, *segulah* is beyond and above the capacity of the logos to comprehend. At certain times, when the *segulah* element is in the background, history is simple and understandable. At other times, there is revelation of the *segulah* element. At such a moment, the enigma rises and everything becomes mysterious. The *segulah* element cannot be understood; it can only be lived and experienced through an act of faith. It cannot be conceived through an intellectual gesture.

If Jewish history operated solely with *lavan*, we would not be fighting for Israel today. From the standpoint of reason and logistics, our efforts against imponderable odds are insane. Building a homeland in a hotbed of hatred, surrounded by wealthy Arabs in enormous numbers whose opposition to Jewish strivings is seething and unabated, lacks all rational justification. Yet we struggle because the land was promised to us four thousand years ago. Gentiles, and even some assimilated Jews, view our dilemma from the vantage point of reasoned feasibility, and they cannot understand our obsession. Senator Hubert Humphrey, who was sympathetic to Israel, once said to Menachem Begin, "Please speak the language we understand, and not in riddles, symbols, or mysticism. Speak of politics and economics." We are astounded that Gentiles do not understand us; we want them to have a *techeles* approach, as we do, and to see Israel as interwoven with our religious consciousness. But only the Jew has this *techeles* perception. Only a people sustained by *techeles* could be motivated to reconstitute a state after two thousand years of exile. Nations governed only by *lavan* mock us

incredulously and derisively. We are sustained by *techeles*, even when it is only a vision and temporarily obscured. The garment of Jewish life will yet possess both blue and white, and our historical yearnings and sacrifices will be vindicated. (*Vision and Leadership*, pp. 188-189; *Reflections*, Vol. 2, pp. 29-33)

וְיָזְכְּרוּ אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעָשׂוּ אֹתָם

סיכום

תוס' ב"ב קיט, ב: מעשה המקושש היה בתחילת ארבעים, מיד אחר מעשה מרגלים. דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין, שהיו אומרים ישראל: כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצוות, עמד וחילל שבת כדי שייהרג ויראו אחרים.

צריך ביאור: אם כל כוונת המקושש היתה כדי ללמד את בניישראל שהם עדיין חייבים במצוות - מדוע בחר לעשות זאת באמצעות חילול שבת שעונשו מוות, ולא באמצעות חטא קל יותר?

התשובה לכך היא על-פי דברי המהרש"א, שלאמיתו של דבר לא היה כאן חילול שבת, משום שהיתה זו "מלאכה שאינה צריכה לגופה" - שהרי כוונתו של המקושש לא היתה לצורך המלאכה עצמה, אלא "כדי שייהרג ויראו אחרים". ולכן בחר המקושש דוקא בחילול שבת, משום שדין "מלאכה שאינה צריכה לגופה" קיים רק בהלכות שבת.

יחד עם זאת ציווה הקב"ה לסקול את המקושש, משום שבדיני אדם יש להביא בחשבון את המעשה בלבד, ולא את הכוונה שמאחוריו.

וזוהי השייכות בין פרשת מקושש ובין פרשת עבודה זרה הסמוכה לה - שכן גם בעניין ע"ז ישנו עיקרון דומה: עיקר חטא ע"ז הוא האמונה בה, והעובד ע"ז מבלי להאמין בה - לא חטא בע"ז; ואעפ"כ מוכן כל אדם מישראל למסור את נפשו שלא לעבוד עבודה זרה אפילו במעשה בלבד, ללא אמונה כלל.

לפי האמור יתבארו היטב דברי המדרש שהובא בתוס':

ידוע שרצונם של המרגלים להישאר במדבר ולא להיכנס לארץ ישראל נבע משאיפתם לעסוק בעיקר בלימוד התורה (עיסוקם העיקרי של בניישראל במדבר), ולא בקיום המצוות במעשה (שהוא עיקר העבודה בארץ-ישראל). ולכן סברו בניישראל, שמאחר שנגזר עליהם שלא להיכנס לארץ - "שוב אינם מחוייבים במצוות", כלומר שעבודתם אינה צריכה להיות בקיום המצוות במעשה, אלא בלימוד התורה בלבד.

ולכן "עמד וחילל שבת, כדי שייהרג ויראו אחרים": העובדה שהמקושש נענש בסקילה משום שחילל את השבת במעשה, אף שבמחשבתו היתה זו "מלאכה שאינה צריכה לגופה" - לימדה את בניישראל שגם במדבר מחוייבים הם בקיום המצוות במעשה.